

ma, si fou així, justament perquè un dels fronts sobre els quals caldria incidir amb més contundència i generositat és en la projecció exterior de la cultura catalana. Una feina tot just iniciada i, doncs, un repte encara pendent.

Em sembla que val la pena, però, de comentar, que, en els dos darrers anys, aquest esforç incipient de projecció ha tingut una particular incidència cap a la traducció espanyola i s'han concretat fins a tres projectes similars i complementaris. Edicions del Mall endegà —l'any 1985— la col·lecció "Marca Hispánica" amb traducció castellana i presentació bilingüe de peces cabdals de la literatura catalana. Els quatre primers volums aplegaven obres de Mercè Rodoreda, Ausiàs March, Carles Riba i Pere Quart. Per una altra banda Ediciones Península i Edicions 62 sortiren —en acabar l'any 1985— amb la col·lecció "Poética" (amb doble accent català/castellà), per tal de donar a conèixer els poetes més significatius de l'àmbit hispànic. La col·lecció s'inaugurà amb el recull —magnífic— de Narcís Comadira, "Enigma", i incloïu una versió castellana del text amb l'objectiu d'una difusió més oberta a tot l'Estat. El tercer projecte, "Biblioteca de Cultura Catalana", és fill de la col·laboració de Fundació Enciclopèdia Catalana i Alianza Editorial. Les primeres traduccions sortiren el dia de Sant Jordi d'enguany: Ramon Llull ("Libro de la orden de caballería"), Salvador Espriu ("Las rocas y el mar, lo azul"), Josep Pla ("Dali, Gaudi, Nonell"), Víctor Català ("Soledad"), etc. Es tracta d'una col·lecció d'abast més ampli que no pas l'estrictament literari i recull, també, textos fonamentals d'història i de diàleg com

El darrer volum incorporat per la Biblioteca de Cultura Catalana és la novel·la —paradigmàtica en molts aspectes— de Narcís Oller "La febre d'or" ("La fiebre del oro", traducció espanyola d'Enrique Sordo Lamadrid i nota de presentació de Camilo José Cela). I diria que és paradigmàtica perquè demostra el coratge i el vigor de la literatura catalana en el darrer tram de La Renaixença del XIX. Es tracta, ben segur, de la novel·la més ambiciosa de Narcís Oller, encara que no sigui la més reeixida; una novel·la que recull els elements fonamentals d'un segle presidit per la consolidació de la burgesia, com feien arreu d'Europa els narradors clàssics del realisme i del naturalisme: de Balzac a Zola i de Galdós a Clarín.

Com és de sobres conegut, Narcís Oller publicà "La febre d'or" entre 1890 i 1892. Observador atent dels esdeveniments de la burgesia barcelonina que creix paral·lela a la ciutat, Oller s'interessà pel fenomen de la cursa especulativa fruit de l'optimisme del final de la dècada de 1870 i començament de 1880. Entre 1881 i 1882 es multiplicaren a Barcelona les institucions bancàries i la pujada de les accions a la borsa desencadenà el fenomen conegut amb el mateix nom de la novel·la: "El momento es propicio. El dinero ha salido de los escondrijos y rueda enloquecido de mano en mano. El hombre de negocios debe abrir bien los ojos, no se puede dormir: ha llegado su día. Hay una fiebre de oro; todos quieren ser ricos. Y lo será el que mejor sepa aprovechar la ocasión" (pàg. 31).

Aquesta "febre d'or" durà escassament un parell d'anys perquè el ritme de creixement era més

posterior —aprofitant el joc de la peculiar conjuntura borsària. Per dir-ho amb paraules de Josep Yxart, amic i mentor del novel·lista, l'obra retrata un grup de "sobrevinguts que dona el to per uns quants dies fins que se l'emporta la trampa. Aquest moviment pintoresc del calidoscopi social, somogut, per un cop impensat de la fortuna".

De "La febre d'or", i al llarg d'aquest segle que ja duu de vida, se n'ha fet un parell de retrets importants. El primer fa referència a la dificultat de Narcís Oller per arrodonir personatges masculins amb la grandària suficient per a ésser, per ells mateixos, un eix fonamental en la novel·la. Només cal repassar el gruix de la seva producció per adonar-se, en canvi, que tenia més facilitat per a donar força literària als personatges femenins. Gil Foix, el protagonista de "La febre d'or", és massa esquemàtic i lineal, li manquen tensions i crisis per a esdevenir un personatge paral·lel amb la dimensió de l'obra. El segon retret es refereix a la manca d'equilibri entre les dues parts de la novel·la. Més elaborada la primera —"La pujada"— que la segona —"L'estimbada"—, i construïda, pel que sembla, amb un punt de precipitació, deguda al fet que Zola anunciés l'aparició de "L'argent", que tractava un tema semblant, en el cicle "Les Rougon-Macquart". Narcís Oller volia que la seva obra aparegués abans que la de l'autor francès i escriví, per això mateix, "d'una embranzida" el primer volum i el publicà abans de tenir enllestida tota la novel·la.

Malgrat tot, "La febre d'or" és una peça important i impecable en molts aspectes. Camilo José Cela ho assenyala en el pròleg d'a-

Narcís Oller

questa edició espanyola: "La febre del oro" pone a la narrativa catalana en el buen camino de las grandes literaturas europeas modernas (...). Oller tuvo un concepto moderno de la novela considerada como pariente próximo de la historia y demostró, por el angosto camino del realismo (...) que la literatura es buena o mala en función del talento que se le arrima y no del vínculo en el que cabalga".

Justament, "La febre d'or" esdevé també paradigmàtica a partir d'aquesta darrera reflexió de Camilo José Cela. Sobretot si ho comparem amb el debat, epistolar i públic, de Benito Pérez Galdós amb Narcís Oller. Debat on, el narrador canari, li retreia que escrivís les seves novel·les en català: "Que Oller, uno de los primeros novelistas españoles, escriba sus admirables obras en catalán, es verdadera desdicha (...). Comprendo que los resucitadores del catalán literario consigan su objeto dentro de la poesía, porque la poesía vive perfectamente en los idiomas ingenuosos y sin cultivo (...) pero querer hacer en catalán la novela contemporánea (...) me parece absurdo."

Així, en un doble caient de convicció i tossuderia, i amb l'objectiu de bastir una literatura ajustada als paràmetres del seu temps, va contribuir Narcís Oller a la progressió i modernització de La Renaixença, el nostre passat literari, com qui diu, més immediat.

ISIDOR CÒNSUL

Es evident que quan no es tenen les idees clares, és pràcticament impossible d'expressar-les oralment. Però com que això costa molt de confessar-ho, ens valem d'unes croses del llenguatge que ens permeten la il·lusió de fluïdesa mental i verbal.

A vegades, uns determinats recursos fan fortuna i sembla que siguin adoptats com a ortopèdia permanent. Per exemple, el famós "d'alguna manera". Locutors de ràdio i de televisió, personatges entrevistats i fins i tot escriptors prestigiosos el fan servir per fugir de fam o de feina. Es com si li haguéssim atribuït una força màgica, com si tingués un gran poder de definició, tot i que ell tot sol no explica res.

Frases com ara: "Aquesta situació, d'alguna manera, ha estat superada" estalvien als qui les utilitzen l'esforç d'aclarir en quin sentit s'ha produït la supe-

ració. El bo del cas és que ens ho empassem com bresques, adoptem el posat (nosaltres també) d'haver-ho entès "d'alguna manera".

El resultat, crec jo, és un empobriment del llenguatge pel que fa a la seva funció primordial de comunicar idees. Es un vici que crea dependència, i un cop ens deixem anar pel pendent de la facilitat, passa que les idees també se'n ressenten. I ja que tots els jocs de la intel·ligència necessiten entrenament constant, si no fem exercicis ens engorronim.

Hi ha converses que s'assemblen a uns telegrams de mal desxifrar, per culpa d'uns estalvis a frec de l'avarícia. Uns telegrams que depenen d'unes claus —o uns jeroglífics— el valor

dels quals no hem acordat prèviament. O sigui que sovint ens quedem a mitges, encara que procurem de dissimular-ho.

Conec persones, d'altra banda molt estimables, que sense l'ús constant de l'"etcètera" se sentirien desvalgudes i despullades. Les seves oracions s'han de refiar gairebé sempre d'una falca, perquè si no els seria impossible de rematar-les. Diuen, posem per cas: "El vaig anar a veure i, després de saludar-lo, vaig plantejar-li la qüestió de les hores i dels salaris, etcètera." Si aquestes paraules ens deixen una interrogació a la cara, el comunicant ens pregunta: "Ja m'entens, oi?", que és un altre recurs per tirar pilotes fora del camp. Es un toc a la vanitat humana, ja que ningú no vol passar per pallús si ho pot

evitar afirmant que sí, que ho ha entès tot.

Em temo que sempre deu haver ocorregut així, però com que actualment, ens preocupa la normalització lingüística, penso que aquesta normalitat ha d'obrir diversos fronts. Algunes plagues ens poden arruinar l'idioma fins a deixar-lo en un estat de misèria extremada.

Aquestes consideracions requeririen un assaig, perquè el limitat espai d'un article m'abocaria, quasi fatalment, a la paret dels etcèteres i de les algunes maneres. Que seria com ensopegar amb una pedra que provo de treure del camí a la vista del públic.

Prego que les meves paraules siguin preses com a un suggeriment. Estic segur que tothom podrà afegir-hi casos i exemples que completarien el que em proposava de dir.

PERE CALDERS

Empresario...

NUEVA ESTACION DE EQUIPAMIENTO